

Baggrundsnotat

Drøftelse mellem Sundheds- og Omsorgsudvalget og Socialudvalget vedr. unges mentale sundhed

12-10-2022

Sagsnummer I F2
2022 - 13333

Sagsnummer i eDoc
2022-0321837

Den nationale sundhedsprofil 2021 viser en stigende mistrivsel blandt unge, hvilket bakkes op af andre tilsvarende undersøgelser. Selvom hovedparten fortsat har det godt, så er der ikke mindst i København en stor gruppe af unge, der er udfordret af forskellige former for mistrivsel, herunder ensomhed, stress, angst og depression. 20 % af de 16-24-årige københavnere oplever vedvarende ensomhed, og 12 % af de unge på københavnske ungdomsuddannelser er placeret i den laveste ende af WHO-5's trivselsindeks, hvilket medfører stor risiko for depression og stressbelastning. Mistrivslen kan udvikle sig til mere alvorlige tilstande og få længevarende konsekvenser for de unges liv, herunder for deres uddannelses- og beskæftigelsesmuligheder samt deres generelle livskvalitet som voksne.

Samarbejdet om unges mentale sundhed i Københavns Kommune

Kommunale indsatser i forhold til unges mentale sundhed spænder over et bredt spektrum fra forebyggelse målrettet alle kommunens unge, over tidlig opsporing og hjælp til unge i begyndende mistrivsel, til konkrete rådgivningstilbud eller andre tilbud, som tager hånd om den enkelte unge i mistrivsel.

Sundheds- og Omsorgsudvalget er ansvarlige for sundheds- og folkesundhedsområdet, hvilket omfatter sundhedsydelser, sundhedsfremme, forebyggelse, genoptræning og rehabiliterende ydelser i forhold til københavnere i alle aldre. Det betyder, at Sundheds- og Omsorgsudvalget har det tværgående ansvar for det sundhedsfremmende arbejde i *hele* kommunen både i forhold til fysisk og mental sundhed.

Ud over ansvaret for konkrete indsatser og ydelser i Sundheds- og Omsorgsforvaltningen følger derfor også et koordinerende ansvar for det sundhedsfremmende arbejde i forhold til øvrige forvaltninger i kommunen, der hvor det er afhængig af eller med fordel kan kobles til andre kommunale opgaveområder. Således er Sundheds- og Omsorgsudvalgets, Socialudvalgets og Børne- og Ungdomsudvalgets ansvarsområder også tæt forbundne i arbejdet med børn og unges mentale sundhed og trivsel.

Socialudvalget varetager forvaltningen af kommunens sociale opgaver vedrørende børn, unge og voksne, herunder bl.a. indsatser over for borgere med handicap eller sindslidelse. Socialudvalget varetager også forvaltningen af samarbejds- og kontraktforhold med Region Hovedstaden på psykiatriområdet, herunder indgåelse af sundhedsaftale om indsatsen for borgere med sindslidelser og kommunal medfinansiering af regional psykiatribehandling.

Børne- og Ungdomsudvalget varetager den umiddelbare forvaltning af kommunens dagtilbud og fritidstilbud for børn og unge samt undervisningsmæssige opgaver, herunder folkeskolen, og er herunder også ansvarlig for den kommunale sundhedspleje.

Der eksisterer et godt samarbejde om unges mentale sundhed mellem de tre forvaltninger, og i det følgende fokuseres især på samarbejdet mellem Socialforvaltningen og Sundheds- og Omsorgsforvaltningen. Her samarbejdes både i forhold til konkrete unge, hvis behov for støtte ligger i gråzonen mellem tilbud i den ene og den anden forvaltning, og når der fx er behov for yderligere indsatser i regi af Socialforvaltningen efter gennemførelse af de forløb, som Sundheds- og Omsorgsforvaltningen tilbyder i Center for Mental Sundhed. Ansvarsfordelingen mellem Sundheds- og Omsorgsforvaltningen og Socialforvaltningen er skitseret i nedenstående illustration.

Indsatsviften ift. mental sundhed

Udviklingspotentialer i arbejdet om unges mentale sundhed

Udviklingspotentialerne i arbejdet om unges mentale sundhed handler både om at sikre den rette kapacitet og den rette vifte af tilbud til forskellige målgrupper. Desuden er der potentiale i at styrke samarbejdet yderligere med henblik på i højere grad at kunne hjælpe målgrupper med samtidige eller komplekse problemstillinger.

Endelig er der endnu ikke dokumenteret konkrete, enkeltstående årsager til den stigende mistrivsel blandt unge, og derfor vil det være essentielt i forvaltningernes fælles arbejde om unges mentale sundhed, at arbejde for at øge viden om målgruppen og dens behov med henblik på at kunne justere eller etablere relevante og virkningsfulde indsatser. Det kan blandt andet være ved i samarbejde med flere forvaltninger at udvide Sundheds- og Omsorgsforvaltningens årlige ungeprofilundersøgelse til også at omfatte unge, som ikke går på en ungdomsuddannelse.

Der er gennem de sidste mange år løbende afsat midler til børn og unges mentale sundhed i forbindelse med budgetforhandlingerne, ikke mindst til tidlig indsats og støtte til unge med stress, angst eller depression. De første indsatser startede tilbage 2014. I 2020 blev Sundheds- og Omsorgsforvaltningens stress-, angst- og depressionsklinikker samlet i et nyt Center for Mental Sundhed for at styrke arbejdet med mental sundhed og samle indsatserne til fremme af mental sundhed i ét fagligt stærkt center. Også ved Budget2023 blev der afsat midler til flere initiativer, der understøtter samarbejdet og den samlede indsats vedrørende unges mentale sundhed og forebyggelse af psykiske vanskeligheder.

Regeringen har 27. oktober 2022 sammen med Venstre, Socialistisk Folkeparti, Radikale Venstre, Enhedslisten, Det Konservative Folkeparti, Danmarksdemokraterne, Dansk Folkeparti, Nye Borgerlige, Liberal Alliance, Alternativet og Frie Grønne indgået en bred aftale om en 10-årsplan for psykiatrien og mental sundhed. Med aftalen sikres området et permanent løft på en halv milliard kroner årligt. Aftalen tager afsæt i Sundhedsstyrelsens og Socialstyrelsens faglige oplæg fra 13. januar 2022, og indeholder fem prioriterede områder og 19 målsætninger for området.

Blandt de fem prioriterede indsatsområder er opbygning af et lettilgængeligt tilbud i kommunerne til børn og unge i psykisk mistrivsel, herunder også at styrke den tidlige forebyggelse i grundskolen. Der er desuden fokus på at styrke indsatsen for pårørende (særligt børn og unge) til mennesker med psykiske lidelser under indsatsområdet styrkede indsatser til mennesker med svær grad af psykisk lidelse.

Unge mentale sundhed er også relevant i regi af de sundhedsklynger, som blev etableret pr. 1. juli 2022 på tværs af kommuner, regionen og almen praksis. Emnet har været rejst på de første møder i de politiske klynger som et af flere mulige fokusområder i det videre arbejde.

Hvad er mental sundhed?

Mental sundhed hos børn og unge er karakteriseret ved en tilstand af trivsel, hvor den enkelte kan udvikle sig og udfolde sine evner, håndtere dagligdagens belastninger, tanker og følelser, indgå i positive sociale relationer og bidrage til fællesskabet.

Dårlig mental sundhed hos børn og unge kan komme til udtryk i et bredt spektrum af problemstillinger fra fx ensomhed, lav livstilfredshed, følelser om at have en forkert krop og manglende tro på egne kompetencer til mere alvorlige problemstillinger, som kan udvikle sig til at kræve specialiserede indsatser og behandling, fx angst, depression, spiseforstyrrelse og selvskade.

Det er vigtigt at skelne mellem mental sundhed og psykisk lidelse som begreber. Fx kan en ung med psykisk sygdom godt have god mental sundhed og omvendt. Samtidig kan fremme af mental sundhed dog medvirke til at forebygge eller reducere konsekvenserne af psykiske lidelser.

I det nedenstående redegøres for Sundheds- og Omsorgsudvalgets og Socialudvalgets ansvarsområder i forhold til unges mentale sundhed. Desuden beskrives kort Børne- og Ungdomsudvalgets ansvarsområder.

Sundheds- og Omsorgsudvalgets ansvarsområde

Sundheds- og Omsorgsudvalget er ansvarlige for det forebyggende og sundhedsfremmende arbejde målrettet alle borgere i kommunen, herunder også i forhold til unges mentale sundhed. Dette indebærer som nævnt indledningsvist ofte en tværgående og koordinerende rolle ift. andre forvaltninger, når de sundhedsfremmende opgaver enten er afhængige af- eller med fordel kan kobles til andre kommunale opgaveområder og arenaer.

Konkret i forhold til unges mentale sundhed dækker Sundheds- og Omsorgsudvalgets ansvarsområde indsatser, der er forebyggende og har fokus på generel sundhedsfremme. Det er både, indsatser, som har til formål at oplyse om og styrke unges handlekompeterencer i forhold til egen mentale trivsel, før de udvikler egentlige symptomer på eksempelvis stress, angst eller depression og tidlige indsatser og støtte til unge i mistrivsel. Med Sundhedspolitikken 2015-2025 "Nyd Livet København" blev fysisk og psykisk sundhed ligestillet i København. I 2016 indgik Sundheds- og Omsorgsforvaltningen et partnerskab med alle ungdomsuddannelserne i København om fremme af unges sundhed og trivsel. Partnerskabet spiller en vigtig rolle i forvaltningens forebyggende arbejde i forhold til unges mentale helbred.

Partnerskabet er i vidt omfang baseret på praksisnær anvendelse af data og der gennemføres årligt en ungeprofilundersøgelse, som giver anledning til iværksættelse af konkrete trivselsunderstøttende tiltag på den enkelte ungdomsuddannelse. Blandt andet tilbydes sundhedstjek, som er en gratis, uforpligtende samtale med en sygeplejerske eller en psykolog om den unges fysiske, psykiske og seksuelle sundhed og trivsel.

Et andet eksempel på en forebyggende indsats, som udbydes i regi partnerskabet er Digital Balance. Indsatsen har til formål at give de unge større indsigt i, hvilke fordele, ulemper og konsekvenser brugen af

digitale og sociale medier har for deres mentale trivsel og sociale relationer samt hjælpe dem til at reflektere over egne og fælles vaner.

Som led i det forebyggende og sundhedsfremmende arbejde har Sundheds- og Omsorgsforvaltningen gennem mange år støttet og formidlet Headspace Københavns tilbud til unge i alderen 12-25 år. Headspace er et lavtærskel samtale- og rådgivningstilbud, hvor de unge med psykiske og sociale udfordringer gratis, anonymt og uden forudgående henvisning kan få kontakt til trænede frivillige.

Et vigtigt element i udmøntningen af Sundheds- og Omsorgsforvaltningen forebyggende og sundhedsfremmende tiltag i relation til den enkelte unge har også været etableringen af Center for Mental Sundhed I centret tilbydes psykologhjælp til københavnere over 15 år, som oplever lette til moderate symptomer på stress, angst og/eller depression¹.

Tilbuddet om psykologhjælp har til formål at forebygge, at tilstande forværres eller trækker i langdrag og dermed påvirker den unges øvrige hverdag (uddannelse, job, bolig, sociale netværk mv.) negativt. Tilbuddet om psykologhjælp indeholder en kombination af individuelle forløb og gruppeforløb, som alle er baseret på forskellige former for terapi, som støtter de unge i at bearbejde deres mentale problemer og/eller mindske problemernes påvirkning i deres hverdag. Ud over at tilbyde konkrete forløb fungerer Center for Mental Sundhed også som videnscenter med formål om at generere og publicere ny viden om mental sundhed og psykisk trivsel. Der er løbende bevilget midler til udvidelse af centret tilbud, da der opleves vedvarende stigning på efterspørgslen heraf. Med budgetforhandlingerne 2023 blev kapaciteten på tilbuddene yderligere udvidet.

I 2023 etableres også med midler fra budget 2023 et nyt tilbud målrettet københavnske 13-15-årige, som er i mental mistrivsel eller alvorlig mental mistrivsel. Tilbuddet forankres i Center for Mental Sundhed, og skolesocialrådgivere, PPR-psykologer, sundhedsplejersker og læger i almen praksis vil kunne henvise de unge teenagere til tilbuddet. Målet med indsatsen er, at mistrivsel håndteres, inden problemerne vokser sig for store og får betydning for bl.a. muligheden for at gennemføre grundskolen og en efterfølgende ungdomsuddannelse.

Socialudvalgets ansvarsområde

Socialudvalget er ansvarlig for den støtte til børn og unge, der udspringer af særlige sociale behov, psykiske og/eller fysiske funktionsnedsættelser. Den hjælp og støtte, som gives det enkelte barn

¹ Borgere med angst og depression i en grad, som kræver længerevarende behandling og/eller forhindrer borgeren i at opretholde en hverdag henvises til behandling i regionen.

eller ung, afhænger altid af barnets eller familiens situation, og der er derfor stor spændvidde i typen af indsatser.

Målgruppen for Socialforvaltningens tilbud vil derfor være udfordret af mere komplekse problemstillinger og en alvorligere grad af mistrivsel end de unge, som i dag hjælpes gennem Sundheds- og Omsorgsforvaltningens forløb i Center for Mental Sundhed.

Socialforvaltningen skal efter serviceloven tilbyde tidligt forebyggende indsatser til børn og unge, som har et særligt behov for støtte. Det kan fx være rådgivning, indsatser som netværks- og samtalegrupper eller lignende. Hvis Socialforvaltningen vurderer, at der er grundlag for at iværksætte mere indgribende sociale foranstaltninger, skal forvaltningen gennemføre en børnefaglig undersøgelse efter servicelovens § 50, hvorefter der kan tilbydes mere omfattende indsatser som fx familiebehandling, psykologbehandling eller anbringelse uden for hjemmet.

Et eksempel på Socialforvaltningens tilbud til unge med psykiske vanskeligheder er ROBUS, som arbejder med børn og unge, der har udfordringer med selvskadende adfærd, spiseforstyrrelse, eller er på vej til at udvikle en spiseforstyrrelse. ROBUS tilbyder rådgivning og samtaleforløb til børn, unge og deres familie for at hjælpe med at bryde det spiseforstyrrede eller selvskadende mønster. ROBUS har i perioden 2015-2021 oplevet en firdobling i antallet af henvendelser om børn og unge med spiseforstyrrelse og selvskadende adfærd, og har næsten fordoblet antallet af forløb bare fra 2020 til 2021. En stigning ses også i forhold til unge og voksne over 18 år med moderate og svære spiseforstyrrelser, som er eller har været i behandling i psykiatrien.

Et andet eksempel er "Brobyggerne", som er en kontaktpersonsordning og psykologtilbud for børn og unge i alderen 5-18 år (23 år ved efterværn) med psykiske og psykiatriske udfordringer, og deres familier. Der er både tale om børn og unge, der er i risiko for at udvikle psykiatriske vanskeligheder eller som allerede er i behandling i Børne- og Ungdomspsykiatrien. Brobyggerne tilbyder unge- og familieforløb med psykoedukation, hjælp til strukturlægning og støtte til familiens trivsel og funktionsniveau, ligesom der er skoleforløb og brobygning for at sikre en sammenhængende og helhedsorienteret psykolog- og socialpædagogisk kombinationsindsats.

Socialforvaltningen kan endvidere henvise barnet/den unge til Børne- og Ungdomspsykiatrisk Center i Region Hovedstaden, hvis det vurderes, at barnet/den unge kan være alvorligt psykisk syg, og/eller hvis det vurderes, at den støtte barnet eller den unge kan få i kommunalt regi, ikke vil være fyldestgørende. Børne- og Ungdomspsykiatrisk Center udredes og behandles børn og unge (0-17 år) med alle former for psykiatriske lidelser.

Børne og Ungdomsudvalgets ansvarsområde

I tillæg til Sundheds- og Omsorgsudvalgets og Socialudvalgets beskrevne ansvarsområder har også Børne- og Ungdomsudvalget et væsentligt ansvarsområde i relation til unges mentale sundhed og forebyggelse af mistrivsel. Børne- og Ungdomsforvaltningens primære fokus og formål inden for dette område er børn og unges faglige og sociale trivsel i de daglige fællesskaber som dagtilbud, skole og fritidstilbud tilbyder. Dette beskrives her helt overordnet.

Trivsel, mental sundhed og læring går hånd i hånd. Derfor arbejder forvaltningen med indsatser i sundhedspleje, dagtilbud, skole og fritidstilbud, der både adresserer det enkelte barns mistrivsel og - i endnu højere grad - selve måden børn og unge deltager og skaber fællesskaber, som alle kan være i.

Børne- og Ungdomsudvalget er ansvarlig for forhold, der angår folkeskolen, dagtilbud, fritidstilbud og den kommunale sundhedspleje. Tilbuddene vedrører i udgangspunktet den brede, tidlige forebyggelse og fokus på børns trivsel i regi af grundskolen, herunder forebyggelse af mobning og ensomhed.

Den kommunale sundhedspleje har en lovbunden opgave i forhold til at følge og understøtte børn og unges udvikling og trivsel fra nyfødt/graviditet til og med udskolingsalderen. Fokus hos den kommunale sundhedspleje er på barnets udvikling, sundhed og trivsel, herunder forældrenes evne til at understøtte dette.

Børne- og Ungdomsforvaltningen løfter desuden den tværfaglige supportfunktion med pædagogisk psykologisk rådgivning (PPR), der består af sundhedsplejersker, psykologer, tale/hørekonsulenter, støttepædagoger og pædagogiske konsulenter, som vejleder de professionelle voksne omkring børnene i at understøtte børn og unge med udviklingsmæssige, faglige og sociale vanskeligheder. Endvidere understøtter den tværfaglige support den forebyggende, foregribende og indgribende indsats i skole og dagtilbud, bl.a. via særlige gruppeforløb for børn med angst (fx "Cool Kids/Chilled", som er et gruppebehandlingsprogram, der varetages i samarbejde mellem Børne- og Ungdomsforvaltningen og Socialforvaltningen).